

ПРИКАЗИ И КРИТИКЕ

Lidija Nikočević, *Iz „Etnološkog mraka“, Austrijski etnološki tekstovi o Istri s kraja 19. i početka 20. stoljeća*, Zavičajna naklada „Žakan Juri“, Pula 2008.

Монографија Лидије Никочевић, *Iz „Etnološkog mraka“, Austrijski etnološki tekstovi o Istri s kraja 19. i početka 20. stoljeća*, са својим помало чудним насловом представља право ремек-дело савремене етнологије и антропологије на јужно-словенском простору.

Л. Никочевић, етнолог и антрополог, веома искусан музеалац и истраживач културе, приликом студијског боравка 1991. године у етнолошким институцијама у Бечу, посебно у Аустријском етнографском музеју који поседује збирке предмета с подручја Аустроугарске монархије, па и из Истре (Етнографски музеј дворца Кице (Kittsee), смештен на самој граници са Словачком, престао је с радом 2008. године након 34 године постојања), имала је прилике да уз помоћ тадашњег директора музеја др Клауса Бетл-а (Klaus Beitzl) разоткрије богатство прикупљених предмета чије је порекло с истарског подручја. Музејска грађа је прикупљена у току 19. и у почетку 20. века у времену када је ово подручје било под влашћу Аустрије а потом Аустроугарске монархије и када је Монархија имала стратегију да сакупљањем предмета за музеј акумулира на вишем духовном нивоу разноликост и комплексност које са собом доносе различити ентитети. Сагледавши из перспективе музеалца предмете, тј. симболе традиционалне културе који представљају Истру у неком другом музеју, друге државе, док на аутохтоном подручју они готово да и не постоје, Л. Никочевић је схватила и своју мисију музеалца и етнолога те је себи поставила јасан циљ да проникне у све непознанице које су се пред њом испречиле.

Дакле, након овако студиозног и вишегодишњег преданог рада настала је монографија о Истри. Књига је написана на 317 страна и поред *Uvoda, Literature, Kazala imena, Kazala zemljopisnih naziva, Kazala etnika i drugih pojmova*, сажета-

ка на немачком, италијанском и енглеском језику, *Beleške o autorici*, садржи осам поглавља. У делу – *Austrijska vladavina u Istri*, ауторка се бави питањем статуса и важности Истре у оквиру Монархије и то двострано – према хрватским ауторима и изворима и на основу виђења аустријских аутора и грађе о значају, стању и позиционирању полуострва у оквирима Монархије. У контексту ове теме представљена је на основу историјских чињеница политичка клима у развоју и инкорпорирању Истре под власт Аустрије, тј. Аустроугарске монархије. Осим тога ауторка се бави и аспектом домаћих аутора који су нарочито у другој половини 20. века били усредсређени на негативно и спутавајуће што се тумачи као негативан однос Монархије према хрватском подручју. Тако се изградио став код једног дела стручне и научне јавности да је хрватско становништво било угњетавано, без икаквих слобода. Разлог за такво стање посебно у етнолошкој литератури види у некоришћењу изворне грађе и текстова који су углавном били на немачком језику и слабо и ретко превођени. У овом поглављу разматра се и чињенично стање самог значења полуострва чији је природно-географски положај погодовао за изградњу лука, нарочито почетком 20. века. Самим тим и у културном погледу општа клима према многим местима се мења од демографског погледа до изградње неопходне инфраструктуре, развоја туризма и културних манифестација. Потом следи, *Razvoj austrijske etnologije u 19. i početkom 20. stoljeća* – у овом поглављу ауторка се фокусира на развој етнолошке мисли у оквиру Аустрије и Монархије, посебно у периоду романтизма и аспекту предмета проучавања у етнологији на *volkskunde* и *völkerkunde* и протагонистима који су се истакли у овим истраживањима и концептуализацији културе која се развија у оквиру једног ентитета и културе која не припада том ентитету. Кроз позитивистичко гледање на народну културу, аустријске, односно немачке школе такође су се у теоријама издвојила два става – један је припадао науци а други се кретао ка литерарно-уметничким доживљајима културе. Овај

други се одражавао на писање монографија села из историјског угла кроз доживљавање сопствене културе њених аутора. За разумевање и добијање јасних чињеница о истарској култури у целини веома добро је обликовано поглавље *Etnografski tekstovi o Istri suradnika austrijskih časopisa za etnografiju/etnologiju*, – односе се на представљање доприноса кроз рад три одабране особе које су кључне за развој и курс одабране етнологске теме. Истакнуте личности припадају различитим профелима и друштвеним статусима.

У поглављу *Istra u austrijskoj putopisnoj i priručnoj turističkoj literaturi krajem 19. i početkom 20. stoljeća*, ауторка се бави анализом етнографских радова у формалним оквирима у којима након анализе фактографије саопштава утемељене конструкте о истарској култури заснованим на постојећим стереотипима о географском пределу и стереотипима целокупне културу становништва полуострва. У наредном поглављу – *Relevantnost austrijskih tekstova o Istri i njihova određenost širim društvenim kontekstom* – представљена је синтетичка путописна литература посвећена Istri. На крају, Л. Никчевић бави се дискурсом етнографије и путописа и утврђује обострану важност и једног и другог облика који су настајали у оквирима одређене друштвене, историјске и политичке климе времена које ауторка анализира.

Импонује зрелост и аналитичност Л. Никчевић којом је приступила обради задате теме. У

новом ишчитавању културе Истре, компарацијом акумулираног расположивог материјала и данашњих сазнања о култури Истре из прошлих времена и грађе која је настајала у оквиру хрватске етнографије и етнологије с аустријском литературом, архивском и музејском грађом ствараном у Аустроугарској монархији, ауторка је уочила да се „... radi o dvije istine o tradicionalnoj kulturi Istre, od kojih niti jedna nije bila sasvim lažna, niti sasvim točna. Obje su bile djelomične istine koje su prikazivale Istru u okvirima određenih načina gledanja, ukusa vremena i vrijedeće ideologije“. Овом књигом отворена је димензија новог ишчитавања историје, анализе времена које је давно прошло али исто тако и сагледавање свих сплетова околности у којима су се региони јужнословенских простора развијали, живели и надграђивали, трансформисали. Кроз добро и значајки илустроване странице, квалитетну штампу читалац је вођен путањом од креирања идиличне слике, стварања стереотипа до стварања савремене слике о себи и свом идентитету.

На крају надам се да сам бар делимично приближила ово дело и заинтересовала стручну и ширу јавност и уједно подстакла размишљања на ново читање културе и у српским регионалним и културним оазима које су се развијале под одређеним страним утицајима.

Весна Марјановић

Museum and Society
Vol. 7, No 1, 2, 3 (2009)

Часопис „Museum and society“ („Музеј и друштво“) покренут је 2003. године као независни интердисциплинарни међународни часопис у коме ће се објављивати резултати емпиријских и теоријских истраживања у вези с музејима и другим просторима јавне културе који укључују сакупљање, уређивање, представљање и излагање. Часопис излази три пута годишње (у марту, јулу и новембру) и може му се слободно, и без надокнаде, приступити на Интернету, на адреси www.le.ac.uk/ms/museumsociety. Приступ, међутим, захтева регистрацију која је бесплатна, а можете се пријавити и да добијате редовна обавештења о часопису и другим научним активностима која ће вам стицати на мејл адресу.

Часопис објављује радове који се баве различитим питањима у оквиру веома широко постављене теме музејских активности, међу којима су: место музеја у друштву; музејске праксе; финансирање и менаџмент; конзервација; колекције и сакупљање; музеји, идентитет и различитост;

музеји и друштвена инклузија; истраживања публице; омогућавање доступности садржаја музеја различитим групама; музеји и образовање; политика и излагање; истраживања наслеђа; историја музејских колекција; званичне политике и музеји; прикази повремених изложби; прикази књига.

На овом месту ћемо дати кратак преглед истраживачких тема којима су се аутори бавили током 2009. године. Мартовски број (Vol. 7, No 1) отвара рад Дејвида Дина (David Dean) „Museums as conflict zones: the Canadian War Museum and Bomber Command“ (Музеји као зоне конфликта: Канадски музеј рата и командни центар бомбардовања) у коме се, на примеру дебата које су поведене поводом изложбе у Канадском музеју рата посвећеној савезничкој кампањи бомбардовања током II светског рата, говори о музеју као „зони контаката“, као месту сучељавања различитих перспектива и искустава. Следи рад „Visual events and the friendly eye: modes of educating vision in new educational settings in Danish art galleries“, (Визуелни догађаји и „пријатељско око“: начини учења гледања у новим образовним окружењима, на примеру уметничких галерија у Данској), у коме ауторка Хелена Илерис (Helene Illeris) дискутује о променама у